

og økonomiske politik. Lige til 1893 bevarede det censussystem, der oprindeligt havde givet Belgien en af Europas frieste forfatninger, men i sine sidste år begrænsede valgretten til 137.000 mennesker. Paa grund af den jævne befolknings katolske iver var forfatningens demokratisering en stor fordel for det klerikale parti, som 1884 var kommet til magten, men nu, delvis støttet af pluralstemmerne, bevarede det absolutte flertal hele perioden ud i kamp mod det antiklerikale konservative borgerskab og de socialistiske arbejdere. Valgrettens udvidelse til de flamsktalende underklasser skærpede sprogstriden, der saaledes forbitredes yderligere ved et islæt af klassekamp.

Selvom Belgiens fred ikke forstyrredes før verdenskrigens udbrud var landets uafhængighed ofte truet, især af Napoleon III's ærgerrige planer. Af denne grund og især i betragtning af belgiernes hidsige selvforsvar i 1914 kan det forbyvse, at antimilitarismen, især repræsenteret af det mægtige katolske parti, var dybt rodfæstet i befolkningen. Kun modstræbende og under megen tilskyndelse fra kronen bøjede flertalspartiet sig i de sidste år før tyskernes indfald for situationens uimodsigelige trusler.

Med overlegen kunst skildrer Pirenne denne indholdsrige historie, hvis svageste omrids her er tegnet op. Særligt værdifulde er karakteristikkene af de to Leopolder, hvis kloge styre har haft den største betydning for nationens velfærd. Men hvad mest særpræger hans fremstilling er hans usædvanlige evne til under de spredte overfladiske begivenheder at naa ned til de bærende kræfter i udviklingen. Pirenne analyserer de sociale lags forskydninger, partiernes idéindhold og tilhængerskarer, de økonomiske forholds nødvendigheder og den udenrigske politik med samme intelligente overlegenhed, som var det ikke vor egen tid, men svundne århundreder han ræsonnerede over. Det er karakteristisk for denne fuldmodne fremstillings teknik, at den kun medtager et forholdsvis ringe antal detaljer, og ingen man finder overflødige. Ogsaa anførelsen af navne er yderst begrænset. Af denne grund er Pireennes bog meget let læselig selv for folk uden større kendskab til belgiske forhold. Og baade ved sit anlæg og sin form er den i højeste grad forbilledlig for andre skildrere af moderne historie.

Frantz Wilhelm Wendt.

Som et fortrinligt hjælpemiddel til orientering i den overvældende mængde litteratur om internationale forhold efter 1914 har det amerikanske »Council on Foreign Relations, Inc.«, udgiveren af det højtstaaende udenrigspolitiske kvartalsskrift

»Foreign Affairs«, udsendt en *Foreign Affairs Bibliography* (New York 1933). Inddelt i overskuelige underafdelinger og forsynet med register over forfatternavne meddeles her over 6000 titler i kritisk udvalg, med oplysning om udgivelsesaar, sidetal, forlag og ledsaget af en knap karakteristik til foreløbig vejledning. Bibliografien fortsættes i de løbende hefter af kvartalsskriftet.

F. W. W.
